

Musikken i 1950erne

- et forsøg på en oversigt

Tiden

Efterkrigstidens Europa var i første runde et forarmet Europa præget af genopbygning og smalhals, men Marshallhjælpen fra slutningen af 40erne – der skulle hjælpe den europæiske industri på fode og samtidig knytte Europa tættere på USA – og dermed holde kommunistfaren stangen – betød en stigende produktion og en stigende velfærd, bl.a. som stigende forbrug à la det amerikanske med biler, køleskabe, radiogrammofoner og TV-apparater.

Danmark bliver også knyttet til USA via NATO-medlemskabet i 1949 og kommer ind under det amerikanske atombombeforsvar mod et aggressivt Sovjetunion, der bl.a. brutalt nedkæmper den Ungarske selvstændighedskamp i 1956.

Kønsrollemønstret er dog stadig som det altid har været: mor går hjemme og far går på arbejde. Faktisk falder kvindernes erhvervsfrekvens fra 1950 til 1960 fra 44 til 37% (gifte kvinder har dog kun en erhvervsfrekvens i 1960 på 22%).

Ungdom & Rock and Roll

Ungdommen, teenagegruppen, begynder at manifestere sig som gruppe, bl.a. pga længere uddannelsestid, og i USA finder man teenage-klikerne, der samles om en ungdomskultur med biler, rock'n'roll-musik og læderjakker; tænk på f.eks. James Dean. At den hvide ungdom tager en musik til sig der udspringer fra den sorte blues-musik er foruroligende i et raceadskilt og seksuelt bornert amerikansk samfund, og selvom de mest udbredte R&R-kunstnere er hvide, der indspiller let af-sexualiserede cover-versioner af de sorte R&B-musikeres sange, som f.eks. Bill Haley og hans udgave af Joe Turners *Shake, Rattle and Roll*, finder den hvide amerikanske middelklasse-familie ikke behag i Elvis Presleys tydeligvis seksuelt betonede underkropsvridninger. Det er simpelthen for meget sort kultur for hvide mennesker. Af samme grund passer musikken godt til de nye teenagergrupper der vil noget andet end deres forældre. Musikalsk kaldes mainstreampoppen på det tidspunkt for Tin Pan Alley, opkaldt efter den gade i New York hvor musikforlæggerne holdt til, med sangere som Bing Crosby, Frank Sinatra og Doris Day.

I Danmark var bestod populærkulturen af Morten Korch-film – som f.eks. Vagabonderne på Bakkegården hvor Poul Reichardt synger Sven Gyldmarks *Er du dus med himlens fugle* fra 1958 – eller Lille Per filmene (*Hej for dig og hej for mig* (1954), *Bornholm, Bornholm Bornholm* (1959) osv) – altså groft forenklet en nationalt snæversynet, nostalgisk besyngen af det ædle og simple landmandsliv – der hastigt var på retur - eller de specielle danske dyder: nøjsomhed, venlighed, ærlighed.

Hertil kom rock & rol i 1956 som danske kopiversioner af de amerikanske hits – som Viktor Cornelius' danske udgave af Elvis Presleys *Heartbreak Hotel* (hans gennembrudsfilm) sunget af

Preben Uglebjerg i 1956: *Vi rækker os ikke*. Eller som danseskolearrangementer med danselæreren Børge Kisbye med musik af jazzmusikeren Ib Glindemanns orkester, hvor ikke mindst en optræden i KB-hallen i 1956, hvor der foruden Glindeman optrådte fire rockorkestre, der dansedes jitterbug og publikum råbte på 'mere rock' og politiet måtte gribe ind, 28 mand høj, og genoprette ordenen, skabte røre om den nye, vilde musik. Joh, det var noget der gav anledning til avisoverskrifter. Først flere år senere kom de originale indspilninger med Elvis Presley til landet, sjovt nok.

Jazz

Efter anden verdenskrig fremkommer den sorte bebop-musik som en del af en spirende sort selvbevidsthed. I big band-æraen før krigen blev den sorte musik, jazzen, prist og feteret – men ofte formidlet via hvide jazzfolk – mens den sorte musiker blev forvist til bagindgangen i et kraftigt raceadskilt Amerika. Krigen ændrede i nogen grad den sorte selvbevidsthed, men først i 1955 slår den ud politisk i bus-bojkotterne foranlediget af Rosa Parks anholdelse, da hun nægter at vige sin plads i bussen for en hvid. *The Civil Rights Movement* er født

På samme tidspunkt opstår Hardboppen, som jo er en bebop der vender sig mod de sorte rødder, blues og gospel-musikken, og fremtræder som en mere jordnær, swingende, soulet jazz, men stadig med en snert af beboppens intellektuelle overskud.

Kompositionsmusikken

Indenfor den klassiske musiks udvikling er 1950'erne den tid hvor man vender sig væk fra de kraftigt følelsesbetonede musikværker. Man leder efter krigen efter et tonesprog der er rensat for ideologiske bindinger – i modsætning til Hitler-tidens udnyttelse af march-musikken og fjendtligheden overfor anderledes 'entartet' musik, og i Sovjet-statens tunge ideologiske hånd, der fordrede folkelig musik til det nationale sovjetiske folk. Man søger en 'renere' og måske 'sandere' musik, der ikke skal udtrykke og formidle komponistens inderste følelser, men være et udtryk for en ren musik; en musik bygget op af de mindste musikalske elementer, sammensat i musikværker styret af matematisk udregnede systemer: *seriel musik*. Såsom f.eks. Pierre Boulez *Structures* fra 1952. Andre kunstnere er f.eks. Olivier Messiaen.

Amerikaneren John Cage arbejder samtidig med *tilfældighedsmusik*, dvs musik der ikke er færdigt fra komponistens hånd, men snarere består af en kasse med musikalske brokker og idéer samt nogle anvisninger på hvordan de *kan* sættes sammen, f.eks. gentag bid A 34 gange, gentag bid B indtil vækkeuret ringer osv. Alt sammen tiltag der i højere grad holder komponistens person på afstand af det færdige værk.

Ikke en musik der vinder stor folkelig gunst, men den påvirker alligevel megen senere kompositionsmusik med sin søgen efter en 'renere' og 'sandere' – eller måske neutralere – musik.